

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-02-28

Diarienummer 0533/25

Handläggare

Pernilla Nilsson och Maria Garplid

Telefon: 031-365 00 00 (växel)

E-post: pernilla.nilsson@arbvux.goteborg.se och
maria.garplid@arbvux.goteborg.se

Remiss från utbildningsdepartementet – På språklig grund (SOU 2025:9)

Förslag till beslut

1. Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning tillstyrker remissen från Utbildningsdepartementet - På språklig grund, (SOU 2025:9)
2. Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som nämndens eget yttrande till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Utredningen om införande av grundläggande svenska och översyn av modersmålsundervisningen (U 2023:08) överlämnar sitt slutbetänkande På språklig grund, SOU 2025:9. Utredningens uppdrag har bestått av två delar.

I den första delen har utredningen haft i uppdrag att se över ämnet svenska som andraspråk i syfte att ämnet bättre ska möta behoven både hos elever som saknar grundläggande kunskaper i svenska språket och hos elever som kommit längre i sin andraspråksutveckling, antingen genom införande av ytterligare en kursplan för ämnet svenska som andraspråk eller genom en ny del i den befintliga kursplanen för ämnet.

I den andra delen har uppdraget varit att analysera om, och i så fall hur, deltagande i modersmålsundervisning påverkar elevers integration, studieresultat och kunskapsutveckling i svenska språket i olika stadier och skolformer, och vid behov föreslå åtgärder för att säkerställa att modersmålsundervisningen inte inverkar negativt på elevers integration eller kunskapsutveckling i svenska språket.

Utredningen föreslår att en ny kursplan ska införas som riktas till nybörjare i svenska språket i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan. Denna kursplan ska även kunna användas inom gymnasieskolans introduktionsprogram och, under vissa förutsättningar, inom anpassade gymnasieskolan. Kursplanen ska benämnas grundläggande svenska som andraspråk. Förslaget är att på denna kursplan kommer inga betyg sättas.

Del två i utredningen behandlar modersmålsundervisningen. Den föreslår att modersmålsundervisningens syfte bör renodlas, att rätten till studiehandledning på modersmålet bör utökas och att modersmålsundervisningens kvalitet måste höjas och bli mer likvärdig. Utredningen kom även fram till att deltagande i modersmålsundervisning inte visat sig ha någon negativ inverkan på integration, studieresultat och kunskapsutveckling i svenska språket.

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Utredningens förslag berör främst grundskolan, specialskolan, sameskolan samt gymnasieskolans introduktionsprogram. Förslagen som redovisas i utredningens betänkande bedöms ha ingen inverkan på nämndens driftskostnad utifrån rådande läge då utredningen i första hand vänder sig till grundskolan och gymnasieskolan.

Det finns möjligen frågor som rör provning som kan vara kostnadsdrivande, men detta bör hanteras inom befintlig ram. I ett större perspektiv för Göteborgs Stad är det fördelaktigt ekonomiskt att fler elever inom grund- och gymnasieskolan når kunskapskraven för utbildning.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension

Bedömning ur social dimension

Utifrån ett barnperspektiv ger en kursplan som riktas till nybörjare i svenska språket bättre förutsättningar för barn med annat modersmål än svenska att nå målen i skolan och i högre grad skapa likvärdig undervisning. Likvärdig undervisning utifrån elevers behov ökar möjligheter till integration, via utbildning och arbete. Utifrån förslaget att barn ges handledning på modersmål kan elever med svenska som modersmål och barn med annat modersmål ges förutsättningar för en likvärdig utbildning som kan bidra till en mer jämställd stad.

Modersmålsundervisning uppfyller flera olika syften. Dels ger den möjlighet att utveckla barn och ungdomars kunskaper i och om modersmålet, dels ses den som ett instrument för språkutveckling och lärande i olika skolämnen och förväntas därmed bidra till integration.

För samhället har flerspråkigheten betydelse för konkurrenskraft och ekonomisk tillväxt samtidigt som den kan bidra till att stärka internationella relationer. Framför allt ger betoningen av modersmålsundervisningens värde i sin egen rätt en signal om att samhället värderar den mångfald av språk som nationella och andra minoriteter bidrar med.

När elever får studiehandledning på modersmålet, får förklaringar och stöd på sitt modersmål, kan de bättre ta till sig komplexa begrepp inom olika ämnen, även om de ännu inte behärskar svenska fullt ut. Detta minskar risken för att bristande kunskaper i svenska blir ett hinder för att lära sig själva ämneskunskaperna och bidrar därmed både till akademisk framgång och social integration.

Nyanlända elever inom anpassade grundskolan kommer att ges bättre förutsättningar genom ett införande av grundläggande svenska som andraspråk.

Nyanlända elever inom anpassade gymnasieskolan kommer på motsvarande sätt att ges bättre förutsättningar genom att grundläggande svenska som andraspråk för grundskolan och anpassade grundskolan tillgängliggörs för dessa elever.

Samverkan

Information gavs vid förvaltningsledningens samverkansgrupp (FSG) den 20 mars 2025.

Beslutet skickas till

Stadsledningskontoret (diarienummer SLK-2025-00277) senast 4:e april 2025.

Bilagor

1. På språklig grund

Ärendet

Nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning har tillsammans med Grundscolenämnden och Utbildningsnämnden fått i uppdrag av kommunstyrelsen att yttra sig om Remiss från Utbildningsdepartementet - På språklig grund (SOU 2025:9). Nämndens yttrande ska vara stadsledningskontoret tillhanda senast den 4 april. Regeringen har skickat betänkandet på remiss med sista svarsdag den 25 april.

Beskrivning av ärendet

Regeringen beslutade den 14 december 2023 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att se över ämnet svenska som andraspråk i syfte att ämnet bättre ska möta behoven både hos elever som saknar grundläggande kunskaper i svenska språket och hos elever som kommit längre i sin andraspråksutveckling. Utredaren ska även analysera om och i så fall hur deltagande i modersmålsundervisning påverkar elevers integration, studieresultat och kunskapsutveckling i svenska språket i olika stadier och skolformer, och vid behov föreslå åtgärder för att säkerställa att modersmålsundervisningen inte inverkar negativt på elevers integration eller kunskapsutveckling i svenska språket (dir. 2023:175).

Utredningens förslag, Del 1:

En kursplan för grundläggande svenska som andraspråk ska införas.

Nyanlända elever i grundskolan och motsvarande skolformer som saknar grundläggande kunskaper i svenska språket ska enligt dagens reglering följa kursplanen i svenska som andraspråk. Denna kursplan är dock inte anpassad för att möta elever som inte har några eller mycket begränsade kunskaper i svenska. Med tanke på hur viktigt det är att nyanlända elever så snart som möjligt lär sig det svenska språket så att de kan tillgodogöra sig utbildningen i övrigt är detta en omständighet som är problematisk. Utredningen föreslår därför att en ny kursplan ska införas som riktas till nybörjare i svenska språket i grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan och sameskolan. Denna kursplan ska även kunna användas inom gymnasieskolans introduktionsprogram och, under vissa förutsättningar, inom anpassade gymnasieskolan. Kursplanen ska benämnas grundläggande svenska som andraspråk.

Möjligheten att läsa svenska och svenska som andraspråk parallellt ska tas bort men det ska fortsatt vara möjligt att byta mellan ämnena, vilket förvaltningen anser är viktigt för elever som kommer från en skolform och ska fortsätta i en annan.

Förvaltningen ser positivt på en särskild kursplan för nybörjare i svenska, eftersom dagens kursplan för svenska som andraspråk inte tillräckligt möter behoven hos elever med mycket begränsade kunskaper i svenska. Det skulle kunna ge en bättre och mer strukturerad väg in i det svenska språket. Det är dock viktigt att uppmärksamma att en tydlig väg för att övergå till svenska som andraspråk inte leder till inläsningseffekter, och att eleverna ges de rätta förutsättningarna att utvecklas tillräckligt snabbt för att kunna gå vidare inom sitt utbildningsspår.

Målgrupperna för ämnet svenska som andraspråk ska ändras:

Elever i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan ska ges vägledning i valet av svenskämne. För elever som har ett annat modersmål än svenska och går i gymnasieskolan eller anpassade gymnasieskolan är det frivilligt att delta i svenska som andraspråk.

Utredningen menar att huvudmän behöver ta ansvar för att ge eleverna information och vägledning så att de kan göra informerade och välgrundade val. Utredningen föreslår därför att Skolverket ges i uppdrag att ta fram ett informationsmaterial som huvudmännen kan använda för att vägleda elever inom gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan i valet av svenskämne.

Utredningen föreslår att bestämmelserna ska ändras så att det framgår att endast ett av ämnena svenska och svenska som andraspråk kan ingå i examens- eller studiebeviset eller i gymnasiebeviset avseende anpassad gymnasieskola. Förvaltningen ser positivt på denna reglering eftersom det idag är upp till varje huvudman att avgöra om vilket eller vilka kurser som kan ingå i samma examen.

Förvaltningen ser positivt på ovanstående förslag med betoning på att information och utbildning till huvudmän och dess personal säkerställs.

Utredningens förslag, Del 2:

Modersmålsundervisningens syfte bör renodlas

Modersmålsundervisningen ska enligt styrdokumentet uppfylla flera olika syften. Dels ges den ett värde i sig och ska ge elever möjlighet att utveckla sina kunskaper i och om modersmålet, dels ses den som ett instrument för språkutveckling och lärande i olika skolämnen och förväntas därmed bidra till integration.

Utredningen ser ett behov av att renodla syftet. Ett sätt att göra det är att låta utveckling av kunskaper i och om modersmålet vara det primära syftet med undervisningen. Då värderas modersmålsundervisningen i relation till dess betydelse för individen och till de samhällsrelaterade värden som ligger i flerspråkighet. För individen kan det innebära stärkt identitet, ökad kulturell förståelse och förbättrade karriärmöjligheter. För samhället har flerspråkigheten betydelse för konkurrenskraft och ekonomisk tillväxt samtidigt som den kan bidra till att stärka internationella relationer.

Framför allt ger betoningen av modersmålsundervisningens värde i sin egen rätt en signal om att samhället värderar den mångfald av språk som nationella och andra minoriteter bidrar med.

Förvaltningen uppmuntrar att modersmålsundervisningen får ett tydligare syfte samt betonar nyttan med att modersmålsundervisningen ges mer resurser för att stärka flerspråkighet, integreringen och likvärdighet.

Rätten till studiehandledning på modersmålet bör utökas

Ambitionen att ge elever med annat modersmål möjlighet att utveckla kunskaperna i svenska språket och i övriga skolämnen och därmed få goda förutsättningar att integreras i samhället är synnerligen vällovlig. När elever har möjlighet att få förklaringar och stöd på sitt modersmål, kan de bättre ta till sig komplexa begrepp inom olika ämnen, även om de ännu inte behärskar svenska fullt ut.

Detta minskar risken för att bristande kunskaper i svenska blir ett hinder för att lära sig själva ämneskunskaperna och bidrar därmed både till akademisk framgång och social integration. Mot denna bakgrund gör utredningen bedömningen att studiehandledning på

modersmålet bör ges i samtliga skolor. Förvaltningen ser positivt på ökad möjlighet för elever som behöver stöd i att uppnå mål i övriga ämnen. Samma behov finns även hos vuxna inlärare.

Modersmålsundervisningens kvalitet måste höjas och bli mer likvärdig

Utredningen har, i likhet med tidigare utredningar och granskningar, kunnat konstatera stora brister i modersmålsundervisningen när det gäller kvalitet, tillgång och likvärdighet. Att skillnaderna är så stora runt om i landet när det gäller dessa aspekter kan inte anses vara acceptabelt. Utredningen har inte haft i uppdrag att lämna förslag på åtgärder för förbättring men pekar ändå ut några av de mest angelägna områdena:

- En nationell samordning av modersmålsundervisningen bör inrättas så att tillgången till modersmålsundervisning blir mer likvärdig över landet
- Modersmålsundervisningens kvalitet bör kontinuerligt granskas utifrån olika aspekter
- Förutsättningarna att följa upp, utvärdera och bedriva forskning om modersmålsundervisning måste förbättras

Förslag: Möjligheten att delta i svenska för invandrare inom gymnasieskolans språkintröduktion ska tas bort. Utredningen föreslår att bestämmelsen 6 kap. 8 § gymnasieförordningen (2010:2039) ändras så att det inte blir möjligt att kombinera språkintröduktion med kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen föreslår att nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning tillstyrker remissen från Utbildningsdepartementet - På språklig grund, (SOU 2025:9) i enlighet med denna tjänsteskrivelse och översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som nämndens eget yttrande till kommunstyrelsen.

Lars Durfeldt
Förvaltningsdirektör

Jamileh Mubaser
Avdelningschef Vuxenutbildningen